

КЛАСТЕРИЗАЦІЯ ЯК МЕХАНІЗМ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

**САГАЧКО Ю.М., СТ. ВИКЛАДАЧ,
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА ІМ. П. ВАСИЛЕНКА**

В статті йде мова про відпрацювання механізмів інтеграції та диверсифікації, які знаходять своє втілення та реалізацію у створенні кластерів як механізму підвищення економічної ефективності сільськогосподарського виробництва.

The article talks about working out mechanisms of integration and diversification, which find their embodiment and realization in the creation of clusters as a mechanism for improving the economic efficiency of agricultural production.

Постановка проблеми. Найбільш гострою проблемою національної економіки на сьогодні залишається подолання економічної кризи. У такій складній економічній ситуації особливого значення набувають питання, що стосуються покращення ефективності виробництва, досягнення високих економічних показників при найбільш раціональному використанні ресурсів, поліпшення інвестиційної привабливості та підвищення конкурентоспроможності підприємств. Існуючі недосконалі форми організаційно-економічного забезпечення діяльності вітчизняних підприємств необхідно вдосконалювати та розвивати на засадах інтеграції і диверсифікації (виробничої, галузевої та функціональної). Власне, відпрацювання механізмів інтеграції та диверсифікації знаходить своє втілення та реалізацію у створенні кластерів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. У багатьох країнах світу кластеризація як елемент механізму організаційно-економічного забезпечення в різних формах (промислові кластери, промислові райони, регіональні кластери, бізнес-мережі), на різних рівнях (від виробничих місцевих (регіональних) до промислових мегакластерів, від малих мереж МСП в обмежених географічних районах до національних мегакластерів (Франція, Люксембург, Данія, Фінляндія,

Латвія, Литва, Словенія), за різними напрямками галузевої спеціалізації, за різних рівнів як територіальної, так і галузевої диверсифікації, чи навпаки, спеціалізації (охоплювати тільки частину одного місцевого регіону або перетинати межі двох чи декількох регіонів, бути вузько-або широко спеціалізованим тощо) та різною структурою взаємодії суб'єктів в межах кластеру пройшла успішну апробацію та дає непогані результати [1-2].

Цьому підтвердженням є підготовка Європейським Союзом «Європейський кластерний меморандум» для узгодження дій країн-членів щодо їх інноваційного розвитку на основі кластерних ініціатив (2007), широко застосовується так звана кластерна політика розвитку економіки (Cluster-Based Economic Development) з відповідним інституційним забезпеченням. У Фінляндії й інших країнах Північної Європи опрацьована державна політика вибору, формування і розвитку кластерів. Данія розробила уніфікований підхід до міжфірмового співробітництва на засадах кластеризації. У Словенії розроблено національну програму розвитку кластерів (2003). У штатах США діють комісії по розробці кластерних стратегій і ініціюванню створення кластерів, орієнтованих на інноваційну діяльність. У Японії на базі технопарків організовані регіональні центри консолідації зусиль уряду, університетів і промисловості для реалізації соціально-економічних проєктів кластерного розвитку територій. У Казахстані діє «Казахстанська кластерна ініціатива» з організації конкурсів на розробку і реалізацію регіональних кластерних пілотних проєктів. У Російській Федерації розроблено Концепцію довгострокового соціально-економічного розвитку, якою передбачається створення мережі територіально-виробничих кластерів з метою реалізації конкурентного потенціалу територій і формування ряду високотехнологічних кластерів в європейській і азійській частинах країни (2008) [3-4].

Цілі статті полягають у визначенні кластеризації як механізму для досягнення високих економічних показників підприємств.

Виклад основного матеріалу. Продовжуючи [5] розглядати кластер, який буде розміщено в с. Олексівка і розрахувавши реалізаційні ціни вже можна розрахувати ефект від об'єднання підприємств у кластер (табл. 1 і 2).

Таблиця 1

**Розрахунок додаткового прибутку
від участі в кластері підприємства-лідера ПСП «Буран»**

Показник	Значення
1	2
<i>Виробництво та реалізація продукції тваринництва</i>	
<i>Виробництво та реалізація свиней</i>	
Середньорічне поголів'я свиней, гол.	1100
Середньодобовий приріст ваги свиней на відгодівлі, г	300
Виробництво м'яса свиней у забійній вазі, ц /рік	1204,5
Виробнича собівартість м'яса свиней у забійній вазі, грн. /ц	1830,00
Повна собівартість м'яса свиней у забійній вазі, грн. /ц	2104,50
Повна собівартість м'яса свиней у забійній вазі, тис. грн. /рік	2534,87
Ціна реалізації м'яса свиней у забійній вазі, грн. /ц	2680,00
Виторг від виробництва та реалізації м'яса свиней у забійній вазі, тис. грн. /рік	3228,06
Прибуток від виробництва та реалізації м'яса свиней, тис. грн. /рік	693,19
<i>Виробництво та реалізація молока</i>	
Середньорічне поголів'я корів, гол.	2000
Середньорічний надій, кг/рік	6000
Виробництво молока, ц /рік	120000
Виробнича собівартість молока, грн. /ц	69,00
Повна собівартість молока, грн. /ц	77,28
Повна собівартість молока, тис. грн. /рік	9273,60
Ціна реалізації молока, грн. /ц	103,20
Виторг від виробництва та реалізації молока, тис. грн. /рік	12384,00
Прибуток від виробництва та реалізації молока, тис. грн. /рік	3110,40
Прибуток від виробництва та реалізації продукції тваринництва, тис. грн. /рік	3803,59
<i>Виробництво та реалізація продукції рослинництва</i>	
Виробнича собівартість продукції рослинництва, тис. грн. /рік	3223,4
Повна собівартість продукції рослинництва, тис. грн. /рік	2446,5
Виторг від виробництва та реалізації продукції рослинництва, тис. грн. /рік	3108,6
Прибуток від виробництва та реалізації продукції рослинництва, тис. грн. /рік	662,1

Аналізуючи дані таблиці, ми виходимо з того, що потреба в органічних добривах складала 12 т/га, потреба у кормах при середньорічному надою молока 6000 кг/гол складає 5341 ц корм. од. на 100 корів. органічних добрив.

**Розрахунок додаткового прибутку від участі
у кластері підприємств-сателітів**

Показник	Підприємства-сателіти		
	ПСП «Світанок»	ПСП «Прогрес»	ФГ «Орхідея»
1	2	3	4
1. Площа посівів сільськогосподарських культур, га, в т.ч.	482	60	263,52
однорічні трави на сіно	-	-	134,96
кормові коренеплоди	-	-	38,56
кукурудза на зелений корм		60	90
багаторічні трави	482	-	-
2. Урожайність, ц/га			
однорічні трави на сіно	30	28	27
кормові коренеплоди	450	430	400
кукурудза на зелений корм	180	170	160
багаторічні трави на сіно	200	190	170
3. Виробнича собівартість, грн/ц			
однорічні трави на сіно	118,24	120,30	116,19
кормові коренеплоди	13,72	13,49	13,96
кукурудза на зелений корм	12,16	12,37	11,94
багаторічні трави на сіно	91,69	93,28	90,09
4. Повна собівартість, грн/ц			
однорічні трави на сіно	130,07	132,33	127,81
кормові коренеплоди	15,10	14,83	15,36
кукурудза на зелений корм	13,37	13,60	13,14
багаторічні трави на сіно	100,86	102,61	99,10
5. Повні витрати на виробництво та реалізацію, грн., в т.ч.	9722754,58	138756,62	891804,80
однорічні трави на сіно	-	-	465712,14
кормові коренеплоди	-	-	236898,11
кукурудза на зелений корм	-	138756,62	189194,54
багаторічні трави на сіно	9722754,58	-	-
6. Виторг від реалізації, грн., в т.ч.	17164984,0	200940,0	1411966,81
однорічні трави на сіно	-	-	801298,01
кормові коренеплоди	-	-	326988,80
кукурудза на зелений корм	-	200940,00	283680,00
багаторічні трави на сіно	17164984,00	-	-
Виторг від реалізації продукції рослинництва, грн/рік	17164984,00	200940,00	1411966,81
Повна собівартість продукції рослинництва, грн/рік	9722754,58	138756,62	891804,80
Прибуток від виробництва та реалізації продукції рослинництва, грн/рік	7442229,42	62183,38	520162,01
Рівень рентабельності виробництва та реалізації продукції рослинництва, %	76,54	44,81	58,33

Отже, рентабельність підприємств-сателітів значно підвищилась в порівнянні з вихідним періодом, а саме виробництво ПСП «Світанок» стало прибутковим, ПСП «Прогрес» підвищило свою рентабельність майже у 11 разів, а ФГ «Орхідея» у 3 рази [6]. Також об'єднання у кластер дозволило їм підвищити урожайність сільськогосподарських культур і забезпечити бездефіцитний баланс гумусу в ґрунті.

Підприємство-лідер в свою чергу отримує недостаючі йому корми, а також отримує додатковий дохід від продажу органічних добрив.

Висновки. Отже, кластеризація визнана як один з найефективніших механізмів підвищення конкурентоспроможності, інноваційного потенціалу та зростання місцевих малих і середніх підприємств на засадах галузевої регіональної спеціалізації. Підприємства отримують численні переваги в процесі кластеризації, а тому на неї варто звернути увагу.

Література.

1. Ковтун О.І. Організаційно-економічні альтернативи забезпечення конкурентоспроможності регіональних господарських систем // Науковий вісник НЛТУ України. – 2009. – Вип.19.12. – С. 207-219.
2. Бойко Л.І., Кудря С.В. Кластери як одна з ефективних форм співробітництва // Економічний простір. – 2009. – №22/1. – с. 327-331.
3. Семенов Г.А. Кластери підприємств як передумова активізації розвитку регіональної економіки / Г.А. Семенов, О.С. Богма. “Економіка та держава”. – 2006. - № 4. – С.11-13;
4. Броншпак Г. К. Государственная поддержка кластерных инициатив: вертикально интегрированные структуры в АПК Г.К. Броншпак // Економіка АПК. – 2007. – № 4. С. 45-50.
5. Сагачко Ю.М. Економічна ефективність виробничих об'єднань кластерного типу / Ю.М. Сагачко // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції «Ринкова трансформація економіки: стан, проблеми, перспективи». У двох томах. Т. 1. – Харків: ХНТУСГ, 2011. – С. 163-165.